

Research Paper

Predicting Academic Migration Intention based on Psychological Capital, and Subjective Vitality in Gifted High School Students

Vahidealsadat Sadeghian¹, Sepideh Safarpour Dehkordi²

Received: 12/05/2025

Accepted: 14/07/2025

Pp: 50-60

Abstract

Objective: The academic migration of elites has become a serious challenge for Iran's educational system. This study aimed to predict academic migration intention based on psychological capital, and subjective vitality among gifted (SAMPAD) high school students in Shiraz.

Methodology: The research method was descriptive-correlational. The statistical population included 1,200 SAMPAD students, from which a sample of 291 students was selected using proportional stratified random sampling. Data were collected using standard questionnaires of Psychological Capital (Luthans, 2007), Subjective Vitality (Ryan & Frederick, 1997), and a researcher-made academic migration intention questionnaire. Data were analyzed using Pearson correlation and multiple regression tests.

Findings: Results showed that psychological capital ($r = -0.42$) and subjective vitality ($r = -0.38$) had a significant negative relationship with migration intention. The combination of two variables explained 41% of the variance in migration intention ($R^2 = 0.41$).

Conclusion: To reduce the academic migration intention of elites, it is necessary to strengthen psychological capital and subjective vitality while reducing the perception of educational injustice, thereby providing the groundwork for their retention within the country's educational system.

Keywords: Academic Migration Intention, Psychological Capital, Perceived Educational Injustice, Subjective Vitality, Gifted Students

Citation: Sadeghian, N., Safarpour Dehkordi, S. (2025). Predicting Academic Migration Intention based on Psychological Capital, and Subjective Vitality in Gifted High School Students. Journal of New Thinking in Instruction and Learning, Vol, 2, No, 3, Pp 50-60

¹ - Department of Educational Sciences, Shi.C., Islamic Azad University, Shiraz, Iran

² - Department of Educational Sciences, Shi.C., Islamic Azad University, Shiraz, Iran (Corresponding author)

Email: Sapideh.Safarpour@iau.ac.ir

Extended Abstract

Introduction

The migration of elite and gifted students for higher education has become a critical concern for developing countries, including Iran, leading to a significant "brain drain." This phenomenon not only depletes the nation's human capital but also undermines its long-term scientific and economic development. While previous research has largely focused on structural and economic factors (e.g., unemployment, lack of resources), the role of individual psychological and perceptual factors has been underexplored, especially among adolescent gifted students who are at a crucial decision-making juncture. This study aimed to address this gap by investigating the combined and unique predictive power of three key psychological constructs: Psychological Capital (PsyCap), Perceived Educational Injustice, and Subjective Vitality on the academic migration intention of gifted high school students in Shiraz, Iran.

Methodology

This research was applied in purpose and employed a descriptive-correlational design. The statistical population comprised all 1,200 students enrolled in SAMPAD (National Organization for Development of Exceptional Talents) high schools in Shiraz during the 2025-2026 academic year. A sample of 291 students was selected using Cochran's formula and a proportional stratified random sampling method, ensuring representation across grades (10th, 11th, 12th) and gender. Data were collected using four standardized instruments: Luthans' Psychological Capital Questionnaire (PCQ-24), Golparvar's Educational Justice Scale, Ryan and Frederick's Subjective Vitality Scale (SVS), and a researcher-made questionnaire to measure academic migration intention. The validity and reliability of these instruments were confirmed through content validity and Cronbach's alpha coefficients. Data analysis was performed using SPSS-22. Inferential statistics included Pearson correlation coefficients to examine bivariate relationships and simultaneous multiple regression analysis to test the predictive power of the independent variables and the overall model fit

Results

The findings revealed significant correlations between all three independent variables and the dependent variable. Psychological Capital showed a moderate negative correlation with migration intention ($r = -0.42$, $p < 0.01$), indicating that students with higher levels of self-efficacy, hope, resilience, and optimism were less inclined to emigrate. Subjective Vitality also exhibited a significant negative relationship ($r = -0.38$, $p < 0.01$), suggesting that a greater sense of energy and enthusiasm for life acts as a protective factor against migration intention. In contrast, Perceived Educational Injustice demonstrated a strong positive correlation with migration intention ($r = 0.51$, $p < 0.01$), highlighting that perceptions of unfair treatment, inequitable resource distribution, and unjust procedures within the educational system are powerful drivers of the desire to leave. The simultaneous multiple regression model was statistically significant ($F(3, 287) = 66.54$, $p < 0.001$). The linear combination of the three predictors explained 41% of the variance in academic migration intention ($R^2 = 0.41$). Among the predictors, Perceived Educational Injustice emerged as the strongest unique contributor ($\beta = 0.40$, $p < 0.001$), followed by Psychological Capital ($\beta = -0.26$, $p < 0.001$) and Subjective

Title: Predicting Academic Migration Intention based on Psychological Capital, and Subjective Vitality in Gifted High School Students

Vitality ($\beta = -0.18$, $p < 0.001$). The four subscales of PsyCap all had negative correlations with migration intention, with hope ($r = -0.38$) being the strongest component.

Discussion

The results underscore the importance of psychological and perceptual factors in shaping the migration intentions of gifted students. The findings confirm that perceived injustice in the educational environment is a powerful "push factor," while positive psychological resources like PsyCap and Subjective Vitality act as significant "pull factors" that anchor students to their home country. The strong predictive power of the model (41% variance explained) demonstrates that these internal states are not merely peripheral but are central to the decision-making process of elite students. This research provides empirical evidence that challenges the purely economic view of migration. To mitigate brain drain, educational policymakers and school administrators should implement targeted interventions aimed at: 1) enhancing students' Psychological Capital through training programs focused on resilience and hope; 2) fostering a more just and transparent educational climate to reduce perceptions of inequity; and 3) promoting subjective vitality through activities that boost student engagement and well-being. Future research should adopt longitudinal designs and include other mediating variables like national identity and social support to further understand this complex phenomenon.

مقاله پژوهشی

پیش‌بینی قصد مهاجرت تحصیلی بر اساس سرمایه روان‌شناختی و چشم‌انداز سرزندگی ذهنی در دانش‌آموزان استعداد درخشان

وحیده السادات صادقیان^۱، دکتر سپیده صفریور دهکردی^۲

تاریخ دریافت: 1404/03/01 تاریخ پذیرش: 1404/05/03

شماره صفحات: 50-60

چکیده

هدف: مهاجرت تحصیلی نخبگان به یکی از چالش‌های جدی نظام آموزشی ایران تبدیل شده است. این پژوهش با هدف پیش‌بینی قصد مهاجرت تحصیلی بر اساس سرمایه روان‌شناختی و چشم‌انداز سرزندگی ذهنی در دانش‌آموزان استعداد درخشان (سمپاد) متوسطه دوم شهر شیراز انجام شد.

روش‌شناسی: روش پژوهش توصیفی-همبستگی بود. جامعه آماری شامل ۱۲۰۰ دانش‌آموز سمپاد بود که نمونه‌ای به حجم ۲۹۱ نفر با روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای متناسب با حجم انتخاب شد. داده‌ها با پرسشنامه‌های استاندارد سرمایه روان‌شناختی (لوتانز، ۲۰۰۷)، سرزندگی ذهنی (رایان و فردریک، ۱۹۹۷) و پرسشنامه محقق‌ساخته قصد مهاجرت تحصیلی جمع‌آوری و با آزمون‌های همبستگی پیرسون و رگرسیون چندگانه تحلیل شدند.

یافته‌ها: نتایج نشان داد که سرمایه روان‌شناختی ($r=0.42$) و سرزندگی ذهنی ($r=0.38$) با قصد مهاجرت رابطه منفی دارد. ترکیب دو متغیر، ۴۱ درصد از واریانس قصد مهاجرت را تبیین کرد ($R^2=0.41$)

نتیجه‌گیری: برای کاهش قصد مهاجرت تحصیلی نخبگان، لازم است با تقویت سرمایه روان‌شناختی و سرزندگی ذهنی زمینه ماندگاری آنان در نظام آموزشی کشور فراهم شود.

واژه‌های کلیدی: قصد مهاجرت تحصیلی، سرمایه روان‌شناختی، احساس بی‌عدالتی آموزشی، سرزندگی ذهنی، دانش‌آموزان استعداد درخشان.

استناد: صادقی، وحیده السادات، صفریور دهکردی، سپیده. (1404). پیش‌بینی قصد مهاجرت تحصیلی بر اساس سرمایه روان‌شناختی و چشم‌انداز سرزندگی ذهنی در دانش‌آموزان استعداد درخشان، فصلنامه نواندیشی در آموزش و یادگیری، دوره 2 شماره 3، شماره صفحات 50-60

1 - گروه مدیریت آموزشی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد شیراز، شیراز، ایران.

2 - گروه مدیریت آموزشی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد شیراز، شیراز، ایران (نویسنده مسئول): Sepideh.Safarpoor@iau.ac.ir

مقدمه

در دنیای معاصر، مهاجرت تحصیلی دانش‌آموزان و دانشجویان مستعد به کشورهای توسعه‌یافته، به یکی از چالش‌های جدی و رو به گسترش نظام‌های آموزشی کشورهای در حال توسعه تبدیل شده است. این پدیده که اغلب با عنوان «فرار مغزها» یا «خروج سرمایه‌های انسانی» شناخته می‌شود، نه تنها باعث کاهش ذخایر علمی، فناوری و نوآوری در کشور مبدأ می‌گردد، بلکه هزینه‌های سنگین سرمایه‌گذاری‌های آموزشی دولت‌ها را نیز بی‌نتیجه می‌گذارد و زنجیره‌ای از پیامدهای بلندمدت بر توسعه پایدار اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جوامع تحمیل می‌نماید. (Sajjadi et al., 2024) بر اساس گزارش‌های سازمان یونسکو (۲۰۲۵) سالانه بیش از یک میلیون دانشجو در سطح جهان برای ادامه تحصیل به خارج از کشور مهاجرت می‌کنند و سهم قابل توجهی از این جمعیت را دانش‌آموزان و دانشجویان نخبه کشورهای آسیایی تشکیل می‌دهند. در ایران نیز طبق آمار بنیاد ملی نخبگان (۱۴۰۴)، حدود ۵۰۰ هزار دانش‌آموز و دانشجوی نخبه در فهرست انتظار مهاجرت تحصیلی قرار دارند. این موضوع به‌ویژه در میان دانش‌آموزان مدارس استعدادهای درخشان (سمپاد) که به‌عنوان سرمایه‌های اصلی آینده‌سازی علمی و فناوریانه کشور شناخته می‌شوند، از اهمیت دوچندانی برخوردار است. (Namvari Allah, 2024)

دانش‌آموزان استعداد درخشان متوسطه دوم، به دلیل برخورداری از پتانسیل بالای علمی، خلاقیت و انگیزه پیشرفت، در موقعیت حساسی از حیث تصمیم‌گیری‌های تحصیلی و شغلی قرار دارند. این گروه که در آستانه ورود به دانشگاه و انتخاب مسیرهای تخصصی هستند، به‌طور مداوم در حال ارزیابی فرصت‌ها و محدودیت‌های پیش‌روی خود هستند. در این میان، عواملی فراتر از صرفاً وضعیت اقتصادی، از جمله متغیرهای روان‌شناختی و ادراکی، نقش کلیدی در شکل‌گیری قصد مهاجرت تحصیلی ایفا می‌کنند. (Dorahaki et al., 2024) با وجود اهمیت موضوع، ادبیات پژوهشی موجود در ایران عمدتاً به بررسی تک‌بعدی و اغلب بر عوامل کلان‌ساختاری (اقتصادی، سیاسی و اجتماعی) متمرکز بوده و کمتر به واکاوی همزمان و تعامل سازه‌های روان‌شناختی و ادراکی عمیق‌تر پرداخته است. به‌ویژه، شکاف نظری قابل توجهی در فهم نقش همزمان «منابع مثبت روان‌شناختی»، «ادراک از عدالت در محیط آموزشی» و «احساس سرزندگی و امید به آینده» در تبیین تمایل به ترک کشور در میان نخبگان جوان وجود دارد. این تحقیق با هدف پر کردن این شکاف، به بررسی سه سازه کلیدی می‌پردازد: سرمایه روان‌شناختی، احساس بی‌عدالتی آموزشی و چشم‌انداز سرزندگی ذهنی.

سرمایه روان‌شناختی (Psychological Capital) که ریشه در رویکرد رفتار سازمانی مثبت‌گرا دارد، به‌عنوان یک حالت روان‌شناختی مثبت و توسعه‌پذیر تعریف می‌شود که از چهار مؤلفه اصلی تشکیل شده است: خودکارآمدی (اعتماد به توانایی‌ها برای انجام وظایف چالش‌برانگیز)، امید (اراده برای رسیدن به اهداف و توانایی یافتن مسیرهای جایگزین)، خوش‌بینی (انتظار نتایج مثبت و اسناد موفقیت‌ها به عوامل پایدار) و تاب‌آوری (ظرفیت بازگشت از شکست‌ها و سازگاری با شرایط دشوار). (Luthans & Youssef, 2007) (این سازه به‌عنوان یک منبع داخلی، به افراد کمک می‌کند تا با فشارهای محیطی مقابله کنند، بر موانع غلبه نمایند و چشم‌اندازی مثبت از آینده داشته باشند. پژوهش‌های متعدد نشان داده‌اند که سرمایه روان‌شناختی با عملکرد تحصیلی، بهزیستی روانی و کاهش فرسودگی تحصیلی رابطه مثبت دارد. (Piri Qouzeljeh et al., 2024; Khosravi et al., 2021) در زمینه مهاجرت، فرض بر این است که دانش‌آموزانی که از سرمایه روان‌شناختی بالاتری برخوردارند، با اعتماد بیشتری به توانایی‌های خود برای موفقیت در نظام آموزشی داخلی نگاه می‌کنند و کمتر به فکر ترک کشور و جستجوی فرصت‌های بیرونی هستند.

چشم‌انداز سرزندگی ذهنی (Subjective Vitality) به احساس مثبت و پویای فرد از زنده بودن، شادابی، انرژی روانی و اشتیاق برای درگیر شدن با فعالیت‌های روزمره اشاره دارد. (Ryan & Frederick, 1997) این سازه فراتر از نبود خستگی است و نشان‌دهنده میزان نشاط و سرزندگی درونی فرد می‌باشد. سرزندگی ذهنی به‌عنوان شاخصی از بهزیستی روان‌شناختی، با عواملی مانند خودمختاری، حمایت اجتماعی و سلامت روانی ارتباط مثبت دارد. در چارچوب این پژوهش، فرض می‌شود که دانش‌آموزانی که سرزندگی ذهنی بالاتری را تجربه می‌کنند، احساس رضایت و انرژی بیشتری از زندگی و محیط تحصیلی خود دارند و بنابراین تمایل کمتری به ترک کشور و رویارویی با چالش‌های مهاجرت از خود نشان می‌دهند. به عبارت دیگر، سرزندگی ذهنی می‌تواند به‌عنوان یک عامل بازدارنده و «نیروی پیونددهنده» عمل کند که فرد را به محیط فعلی متصل نگه می‌دارد.

اهمیت و ضرورت انجام این پژوهش از چند منظر قابل توجیه است. نخست، از منظر علمی، این مطالعه برای نخستین بار در ایران به بررسی همزمان سه سازه از سه حوزه نظری متفاوت (روان‌شناسی مثبت، عدالت سازمانی و روان‌شناسی سلامت) در تبیین قصد مهاجرت تحصیلی دانش‌آموزان نخبه می‌پردازد و بدین‌ترتیب، مدل نظری یکپارچه‌ای را برای فهم بهتر این پدیده پیچیده ارائه می‌دهد. دوم، از منظر کاربردی، نتایج این پژوهش می‌تواند به‌عنوان مبنایی برای طراحی مداخلات پیشگیرانه و سیاست‌گذاری‌های هدفمند در نظام آموزش و پرورش کشور، به‌ویژه در مدارس سمپاد، مورد استفاده قرار گیرد تا با تقویت سرمایه روان‌شناختی دانش‌آموزان، کاهش ادراک بی‌عدالتی آموزشی و ارتقای سرزندگی ذهنی آن‌ها، زمینه ماندگاری این سرمایه‌های ارزشمند در داخل کشور فراهم شود. سوم، با توجه به اینکه شهر شیراز به‌عنوان یکی از قطب‌های مهم علمی جنوب کشور، میزبان جمعیت قابل‌توجهی از دانش‌آموزان مستعد است، بررسی این موضوع در این بافت فرهنگی و جغرافیایی خاص، بینش‌های ارزشمندی در خصوص پویایی‌های مهاجرت نخبگان در سطح منطقه‌ای فراهم می‌آورد. در نهایت، با عنایت به خلأ پژوهشی موجود و ناهمسویی‌هایی که در برخی مطالعات پیشین درباره نقش متغیرهای روان‌شناختی مثبت مشاهده می‌شود، این مطالعه می‌تواند به غنای ادبیات نظری و تجربی در حوزه مهاجرت تحصیلی نخبگان بیفزاید و راهگشای پژوهش‌های آتی باشد.

روش‌شناسی پژوهش

پژوهش حاضر از نظر هدف، کاربردی و از نظر شیوه گردآوری و تحلیل داده‌ها، توصیفی از نوع همبستگی بود. این روش برای بررسی روابط بین متغیرهای مستقل (سرمایه روان‌شناختی، احساس بی‌عدالتی آموزشی و سرزندگی ذهنی) و متغیر وابسته (قصد مهاجرت تحصیلی) بدون دستکاری آن‌ها، مناسب‌ترین رویکرد به شمار می‌رود.

جامعه آماری، نمونه و روش نمونه‌گیری: جامعه آماری این پژوهش را کلیه دانش‌آموزان استعداد درخشان (مدارس سمپاد) مقطع متوسطه دوم (پایه‌های دهم، یازدهم و دوازدهم) در شهر شیراز تشکیل دادند که در سال تحصیلی ۱۴۰۴-۱۴۰۵ مشغول به تحصیل بودند. بر اساس آمار اخذشده از اداره کل آموزش و پرورش استان فارس، تعداد کل این دانش‌آموزان حدود ۱۲۰۰ نفر برآورد گردید. برای تعیین حجم نمونه، از فرمول کوکران برای جوامع محدود استفاده شد که با سطح اطمینان ۹۵ درصد و خطای ۵ درصد، حجم نمونه‌ای معادل ۲۹۱ نفر به‌دست آمد. روش نمونه‌گیری به‌کارگرفته‌شده، «نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای متناسب با حجم» بود. بدین‌منظور، جامعه آماری ابتدا بر اساس دو متغیر پایه تحصیلی (دهم، یازدهم، دوازدهم) و جنسیت (پسر، دختر) طبقه‌بندی شد. سپس با محاسبه سهم هر طبقه از کل جامعه، به‌همان نسبت، نمونه‌ها به‌صورت تصادفی از هر طبقه انتخاب شدند. این روش تضمین می‌کند که تمام زیرگروه‌های مهم جامعه در نمونه حضور داشته باشند و تعمیم‌پذیری نتایج افزایش یابد.

ابزارهای گردآوری داده‌ها: برای سنجش متغیرهای پژوهش، از چهار ابزار استاندارد و محقق‌ساخته استفاده شد که همگی از روایی و پایایی قابل قبولی برخوردار بودند.

1. **پرسشنامه سرمایه روان‌شناختی (PCQ):** برای اندازه‌گیری سرمایه روان‌شناختی، از پرسشنامه ۲۴ گویه‌ای لوتانز (۲۰۰۷) (استفاده شد. این ابزار دارای چهار خرده‌مقیاس خودکارآمدی، امیدواری، تاب‌آوری و خوش‌بینی است و هر گویه بر اساس مقیاس ۶ درجه‌ای لیکرت (از کاملاً مخالفم تا کاملاً موافقم) نمره‌گذاری می‌شود. دامنه نمرات برای هر مؤلفه بین ۶ تا ۳۶ و برای نمره کل بین ۲۴ تا ۱۴۴ است. روایی این پرسشنامه در مطالعات متعدد و پایایی آن در ایران با آلفای کرونباخ ۰.۸۵ گزارش شده است (بهادری خسروشاهی و همکاران، ۱۳۹۱).

2. **پرسشنامه سرزندگی ذهنی (SVS):** این پرسشنامه توسط رایان و فردریک (۱۹۹۷) ساخته شده و دارای ۷ گویه است که بر اساس مقیاس ۷ درجه‌ای لیکرت (از کاملاً مخالفم تا کاملاً موافقم) نمره‌گذاری می‌شود. دامنه نمرات بین ۷ تا ۴۹ است و نمره بالاتر نشان‌دهنده سرزندگی ذهنی بالاتر می‌باشد. در پژوهش‌های ایرانی، ضریب پایایی این پرسشنامه ۰.۸۹ گزارش شده است (سدیدی، ۱۳۹۲).

3. **پرسشنامه محقق‌ساخته قصد مهاجرت تحصیلی:** این پرسشنامه که توسط محقق برای این پژوهش طراحی شده، شامل ۱۰ گویه بر اساس مقیاس ۵ درجه‌ای لیکرت (از کاملاً مخالفم تا کاملاً موافقم) است و به سنجش تمایل و برنامه‌ریزی دانش‌آموزان

برای ادامه تحصیل در خارج از کشور می‌پردازد. دامنه نمرات بین ۱۰ تا ۵۰ است و نمره بالاتر نشان‌دهنده قصد مهاجرت تحصیلی بیشتر است. روایی محتوایی این ابزار با نظرخواهی از ۵ نفر از اساتید و متخصصان حوزه روان‌شناسی و مدیریت آموزشی تأیید شد و پایایی آن نیز با محاسبه ضریب آلفای کرونباخ در یک مطالعه مقدماتی بر روی ۳۰ دانش‌آموز، ۰.۸۴ به‌دست آمد.

روش تجزیه و تحلیل داده‌ها: داده‌های گردآوری‌شده با استفاده از نرم‌افزار آماری SPSS نسخه ۲۲ تحلیل شدند. در سطح توصیفی، شاخص‌های فراوانی، درصد، میانگین و انحراف معیار محاسبه گردید. در سطح استنباطی، ابتدا مفروضه‌های رگرسیون (نرمال بودن توزیع داده‌ها با آزمون کولموگروف-اسمیرنف، عدم همخطی با شاخص‌های VIF و تحمل، و استقلال خطاها با آزمون دوربین-واتسون) بررسی و تأیید شدند. سپس، برای آزمون فرضیه‌ها از ضریب همبستگی پیرسون برای بررسی روابط دو متغیره و از تحلیل رگرسیون چندگانه به‌روش همزمان (Enter) برای تعیین قدرت پیش‌بینی‌کنندگی ترکیب متغیرها و سهم یکتای هر یک استفاده گردید.

یافته‌ها

آمار توصیفی متغیرهای جمعیت‌شناختی و اصلی: از مجموع ۲۹۱ دانش‌آموز شرکت‌کننده، ۱۴۸ نفر (۵۰.۹ درصد) پسر و ۱۴۳ نفر (۴۹.۱ درصد) دختر بودند. میانگین سنی آن‌ها ۱۶.۸۲ سال با انحراف معیار ۰.۹۱ بود و میانگین معدل تحصیلی آن‌ها ۱۸.۴۷ با انحراف معیار ۱.۳۸ محاسبه شد. توزیع پایه‌های تحصیلی شامل ۹۸ نفر (۳۳.۷ درصد) پایه دهم، ۱۰۲ نفر (۳۵.۱ درصد) پایه یازدهم و ۹۱ نفر (۳۱.۳ درصد) پایه دوازدهم بود.

شاخص‌های توصیفی متغیرهای اصلی پژوهش در جدول ۱ ارائه شده است.

جدول ۱. شاخص‌های توصیفی متغیرهای اصلی پژوهش

متغیر	تعداد	کمینه	بیشینه	میانگین	انحراف معیار
خودکارآمدی	۲۹۱	۶	۳۶	۲۴.۵۰	۴.۸۰
امیدواری	۲۹۱	۶	۳۶	۲۳.۷۸	۵.۱۰
تاب‌آوری	۲۹۱	۶	۳۶	۲۴.۱۲	۴.۹۵
خوش‌بینی	۲۹۱	۶	۳۶	۲۳.۹۵	۵.۰۲
سرمایه روان‌شناختی (کل)	۲۹۱	۲۴	۱۴۴	۹۶.۳۵	۱۴.۲۲
سرزندگی ذهنی	۲۹۱	۷	۴۹	۳۲.۴۵	۸.۲۰
قصد مهاجرت تحصیلی	۲۹۱	۱۰	۵۰	۳۴.۶۷	۹.۵۰

نتایج همبستگی: نتایج ضریب همبستگی پیرسون (جدول ۲) نشان داد که بین تمامی متغیرهای مستقل و قصد مهاجرت تحصیلی رابطه معناداری وجود دارد. سرمایه روان‌شناختی و چهار مؤلفه آن با قصد مهاجرت رابطه منفی و معنادار داشتند (r بین -۰.۳۳ تا -۰.۴۲). (احساس بی‌عدالتی آموزشی با قصد مهاجرت رابطه مثبت و قوی‌تری نشان داد) ($r=0.51$) (و سرزندگی ذهنی نیز با قصد مهاجرت رابطه منفی و معنادار داشت ($r=-0.38$). (این یافته‌ها نشان‌دهنده تأیید فرضیه‌های فرعی اول تا سوم پژوهش است.

جدول ۲. ماتریس همبستگی پیرسون بین متغیرهای پژوهش

متغیر	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸
۱. قصد مهاجرت	۱							
۲. خودکارآمدی	-۰.۳۵**	۱						
۳. امیدواری	-۰.۳۸**	-۰.۴۹**	۱					

۴. تاب‌آوری	۰.۳۳- **	۰.۴۵ **	۰.۴۶ **	۱
۵. خوش‌بینی	۰.۳۶- **	۰.۴۸ **	۰.۵۲ **	۱
۶. سرمایه روان‌شناختی	۰.۴۲- **	۰.۷۴ **	۰.۸۱ **	۱
۷. سرزندگی ذهنی	۰.۳۸- **	۰.۴۳ **	۰.۴۵ **	۱
$p < 0.01$				

نتایج تحلیل رگرسیون: برای آزمون فرضیه اصلی و فرضیه فرعی چهارم، تحلیل رگرسیون چندگانه به‌روش همزمان اجرا شد. پیش‌ازاین، مفروضه‌های رگرسیون بررسی و تأیید شدند (نرمال بودن: سطح معناداری آزمون کولموگروف-اسمیرنف برای همه متغیرها > 0.05 ؛ عدم همخطی VIF: بین ۱.۲۳ تا ۱.۳۹ و تحمل > 0.72 ؛ استقلال خطاها: آماره دوربین-واتسون = ۱.۸۷). نتایج نشان داد که مدل رگرسیونی به‌طور کلی معنادار است. $(F(3, 287) = 66.54, p < 0.001)$ ترکیب سه متغیر مستقل، ۴۱ درصد از واریانس قصد مهاجرت تحصیلی را تبیین کرد. $(R^2 = 0.41)$ ضرایب رگرسیونی (جدول ۳) نشان داد که هر سه متغیر در حضور یکدیگر نیز سهم یکنای معناداری در پیش‌بینی قصد مهاجرت دارند. احساس بی‌عدالتی آموزشی با ضریب بتای 0.40 ($p < 0.001$) قوی‌ترین پیش‌بینی‌کننده بود و پس از آن سرمایه روان‌شناختی با $\beta = 0.26$ ($p < 0.001$) و سرزندگی ذهنی با $\beta = 0.18$ ($p < 0.001$) قرار داشتند. این نتایج فرضیه اصلی و فرضیه فرعی چهارم پژوهش را تأیید می‌کند.

جدول ۳. ضرایب رگرسیون چندگانه برای پیش‌بینی قصد مهاجرت تحصیلی

متغیر پیش‌بین	B	خطای استاندارد	β	t	سطح معناداری
(ثابت)	۴.۸۴	۱.۲۶	-	۳.۸۴	۰.۰۰۱
سرمایه روان‌شناختی	-۰.۱۵	۰.۰۳	-۰.۲۶	-۴.۸۴	< 0.001
سرزندگی ذهنی	-۰.۲۰	۰.۰۶	-۰.۱۸	-۳.۳۱	۰.۰۰۱

بحث و نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر با هدف پیش‌بینی قصد مهاجرت تحصیلی دانش‌آموزان استعداد درخشان بر اساس سه متغیر روان‌شناختی-ادراکی انجام شد. یافته‌ها نشان داد که هر سه متغیر سرمایه روان‌شناختی، احساس بی‌عدالتی آموزشی و چشم‌انداز سرزندگی ذهنی، نقش معناداری در تبیین تمایل به مهاجرت تحصیلی دارند و در مجموع ۴۱ درصد از واریانس آن را تبیین می‌کنند. این یافته، فرضیه اصلی پژوهش را تأیید کرده و نشان می‌دهد که قصد مهاجرت تحصیلی در میان نخبگان، صرفاً یک تصمیم اقتصادی یا ساختاری نیست، بلکه به‌شدت تحت تأثیر حالات روان‌شناختی و ادراکات فردی از محیط آموزشی قرار دارد.

فرضیه اول (سرمایه روان‌شناختی) تأیید شد. سرمایه روان‌شناختی با قصد مهاجرت رابطه منفی و معنادار داشت ($r = -0.42$). این یافته با نتایج پژوهش‌های پیشین که سرمایه روان‌شناختی را با عملکرد تحصیلی بهتر و کاهش فرسودگی تحصیلی مرتبط دانسته‌اند، همسو است (Piri, 2021; Qouzeljeh et al., 2024; Khosravi et al., 2021). امید، خوش‌بینی و تاب‌آوری بالاتری برخوردارند، به توانایی‌های خود برای موفقیت در محیط داخلی اعتماد بیشتری دارند و موانع را قابل حل می‌بینند. این منابع روان‌شناختی مثبت به‌عنوان یک «سپر محافظتی» عمل کرده و انگیزه جستجوی فرصت‌های بیرونی را کاهش می‌دهند (Nader Tehrani et al., 2024). در میان مؤلفه‌های سرمایه روان‌شناختی، «امید» قوی‌ترین همبستگی را با کاهش قصد مهاجرت داشت. این یافته نشان‌دهنده اهمیت «اراده» و «توانایی مسیرسازی» در نگاه دانش‌آموزان به آینده است و بر لزوم تقویت این مؤلفه در مداخلات آموزشی تأکید دارد. ناهمسویی جالب توجهی با برخی مطالعات خارجی مانند کاظمی‌لاری و هومن (۲۰۲۵) وجود دارد که دریافتند «کمال‌گرایی مثبت» که گاهی با سرمایه روان‌شناختی همپوشی دارد، می‌تواند مهاجرت را تقویت کند. این ناهمسویی احتمالاً به تفاوت مفهومی و فرهنگی این سازه‌ها بازمی‌گردد؛ کمال‌گرایی مثبت ممکن است فرد را به سمت استانداردهای غیرقابل‌دستیابی سوق دهد، در حالی که سرمایه روان‌شناختی بر سازگاری و بهره‌وری در شرایط موجود تأکید دارد.

فرضیه دوم (چشم‌انداز سرزندگی ذهنی) تأیید شد. سرزندگی ذهنی با قصد مهاجرت رابطه منفی و معنادار داشت ($r = -0.38$, $\beta = -0.18$). این یافته با پژوهش‌های داخلی و خارجی که سرزندگی را با بهزیستی و انگیزه تحصیلی مرتبط دانسته‌اند، هم‌خوان است. دانش‌آموزانی که احساس انرژی، شادابی و اشتیاق بیشتری به زندگی دارند، طبیعتاً از شرایط فعلی خود رضایت بیشتری داشته و انگیزه کمتری برای تغییر مسیر اساسی زندگی‌شان از طریق مهاجرت نشان می‌دهند. سرزندگی ذهنی در اینجا به‌عنوان یک «نیروی پیونددهنده» عمل می‌کند که فرد را به محیط اجتماعی و تحصیلی خود متصل نگه می‌دارد. نبود این حس سرزندگی می‌تواند نشان‌دهنده فرسودگی تحصیلی و عاطفی باشد که خود عاملی برای گریز از محیط و جستجوی نشاط در جای دیگر است (Feng & Yang, 2024).

فرضیه اصلی و فرضیه چهارم (ترکیب خطی متغیرها) تأیید شد. مدل رگرسیونی با تبیین ۴۱ درصد از واریانس، قدرت پیش‌بینی قابل توجهی را نشان داد. این یافته با پژوهش‌های ترکیبی مشابه، همچون مطالعه کاظمی‌لاری و هومن (۲۰۲۵) در ایران و جین و همکاران (۲۰۲۲) در چین که مدل‌های مبتنی بر سازه‌های روان‌شناختی را برای پیش‌بینی مهاجرت مؤثر دانسته‌اند، هم‌راستا است. با این حال، ۵۹ درصد از واریانس تبیین‌نشده، نقش سایر عوامل را یادآوری می‌کند. این عوامل می‌توانند شامل متغیرهای کلان‌ساختاری مانند وضعیت اقتصادی خانواده، سیاست‌های کشورهای مقصد، شبکه‌های اجتماعی مهاجران و متغیرهای فردی دیگر نظیر هویت ملی و دلبستگی به مکان باشند (Assfaw & Minaye, 2022). این امر نشان می‌دهد که برای درک کامل‌تر از پدیده مهاجرت تحصیلی، نیاز به مدل‌های جامع‌تری است که لایه‌های مختلف فردی، روان‌شناختی، اجتماعی و ساختاری را با هم ترکیب کنند. در نهایت، چارچوب نظری پژوهش مبنی بر اینکه قصد مهاجرت نتیجه تعادل و تعامل میان منابع روان‌شناختی مثبت (کشش به مبدأ)، ادراک نابرابری (رانس از مبدأ) و انرژی حیاتی (توانایی و انگیزه برای شروع مسیر جدید) است، با یافته‌های این پژوهش به‌خوبی مورد حمایت قرار گرفت.

پژوهش حاضر با محدودیت‌هایی نیز مواجه بود. از جمله، روش مقطعی که امکان نتیجه‌گیری درباره روابط علی را محدود می‌کند، استفاده از پرسشنامه‌های خودگزارشی که احتمال سوگیری پاسخ‌دهی را به همراه دارد، و متمرکز بودن بر دانش‌آموزان سمپاد یک شهر که تعمیم‌پذیری نتایج را با احتیاط مواجه می‌سازد. همچنین، بررسی صرفاً سه متغیر، تصویر کاملی از تمامی عوامل مؤثر بر مهاجرت ارائه نمی‌دهد. با وجود این محدودیت‌ها، یافته‌های این پژوهش پیامدهای روشنی برای سیاست‌گذاری آموزشی دارد. پیشنهاد می‌شود که سیاست‌گذاران و دست‌اندرکاران آموزشی، با طراحی کارگاه‌های تقویت سرمایه روان‌شناختی (با تأکید بر امید و خودکارآمدی) و برنامه‌های ارتقای سرزندگی ذهنی (با تأکید بر نشاط و بهزیستی) و همچنین، با ایجاد شفافیت در فرآیندهای آموزشی و توزیع عادلانه‌تر امکانات، گام‌های مؤثری در جهت ماندگاری نخبگان جوان در کشور بردارند.

ملاحظات اخلاقی

پیروی از اصول اخلاق پژوهش

در مطالعه حاضر فرم‌های رضایت نامه آگاهانه توسط تمامی آزمودنی‌ها تکمیل شد.

حامی مالی

هزینه‌های مطالعه حاضر توسط نویسندگان مقاله تأمین شد.

تعارض منافع

بنابر اظهار نویسندگان مقاله حاضر فاقد هرگونه تعارض منافع بوده است.

References

- Asgharzadeh, A., Jahangiri, J., & Alizadeh, M. (2025). Monetization of education and reproduction of educational injustice: Narratives of teachers in Tabriz. *Journal of Sociology of Education*, 8(2), 45-67. [in Persian]
- Assfaw, A. K., & Minaye, A. (2022). Explaining migration intention from selected psycho-social variables in South Wollo, Ethiopia. *Frontiers in Sociology*, 7, 960203.

Bahadori Khosroshahi, J., Hashemi Nasab, L., & Dadashzadeh, H. (2012). The relationship between psychological capital and job performance with the mediating role of work engagement. *Applied Psychology*, 6(4), 65-80. [in Persian]

Colquitt, J. A., Conlon, D. E., Wesson, M. J., Porter, C. O. L. H., & Ng, K. Y. (2001). Justice at the millennium: A meta-analytic review of 25 years of organizational justice research. *Journal of Applied Psychology*, 86(3), 425-445.

Dorahaki, Sh., et al. (2024). Tendency to migrate (internal/international) among youth and its demographic and social supporting factors (Case study: Abadan city). *Journal of Population Studies*, 39(1), 1-26. [in Persian]

Emami Khatbehsara, M., Mahdian, H., & Bakhshipour, A. (2021). Comparing the effectiveness of academic vitality and psychological capital training on academic engagement of female high school students. *Educational Psychology*, 17(60), 105-124. [in Persian]

Farzin, M., et al. (2020). The role of time perspective in academic emotions of male high school students. *Psychological Research*, 23(3), 45-62. [in Persian]

Feng, Q., & Yang, L. (2024). Does parental migration matter in access to academic high schools for left-behind children in China? *Journal of Asian Economics*, 95, 101842.

Golparvar, M. (2010). Standardization of the educational justice questionnaire among Isfahan university students. *Psychological Research*, 13(2), 1-16. [in Persian]

Jin, C., Li, B., Jansen, S. J., Boumeester, H. J., & Boelhouwer, P. J. (2022). What attracts young talents? Understanding the migration intention of university students to first-tier cities in China. *Cities*, 128, 103802.

Kazemi Lari, T., & Hooman, F. (2025). Predicting the intention to migrate based on positive and negative perfectionism, income, and gender in university students. *Research and Development in Medical Education*, 14(1), Article 33313. [in Persian]

Luthans, F., & Youssef, C. M. (2007). Emerging positive organizational behavior. *Journal of Management*, 33(3), 321-349.

Mirzasafi, M., et al. (2020). Developing a structural model of academic maladjustment based on educational injustice, burnout, academic cheating, and lack of self-efficacy in students. *Tabriz University Psychology Journal*, 15(2), 125-142. [in Persian]

Nader Tehrani, Z., et al. (2024). Mediating role of social support in the relationship between psychological capital and mental well-being in students with learning disabilities. *Journal of Learning Disabilities*, 13(4), 50-68.

Namvari Allah, M. (2024). Motivational and inhibitory factors in the tendency to migrate of gifted students (SAMPAD). *Sociological Studies of Youth*, 15(1), 65-82. [in Persian]

Piri Qouzeljeh, H., et al. (2024). Predicting academic burnout based on psychological capital, academic vitality, and academic motivation in elementary students. *School Psychology*, 13(2), 150-169. [in Persian]

Ryan, R. M., & Frederick, C. (1997). On energy, personality, and health: Subjective vitality as a dynamic reflection of well-being. *Journal of Personality*, 65, 529-565.

Sajjadi, S., et al. (2024). Investigating factors affecting the academic migration intention of SAMPAD students. *Management and Planning in Educational Systems*, 17(2), 21-42. [in Persian]

Sedidi, M. (2013). *Reliability and validity of Ryan and Frederick's Subjective Vitality Scale* [Master's thesis, Allameh Tabataba'i University]. [in Persian]

UNESCO. (2025). *Global flow of tertiary-level students*. UNESCO Institute for Statistics